

NOTA VAN ANTWOORD VOOROVERLEGREACTIES

Nota van antwoord

In het kader van 3.28, eerste lid, Wro zijn de raden van de gemeenten Eemsmond, Delfzijl, Loppersum, Bedum, Winsum, Zuidhorn en Groningen alsook de Provinciale Staten van de provincie Groningen gehoord. Het horen van de gemeenteraden en provinciale staten is gecombineerd met het overleg, bedoeld in artikel 3.1.1 van het Bro. Ter voorbereiding zijn tegelijkertijd ook de uitvoeringsdiensten van het Rijk en het waterschap Noorderzijlvest gevraagd reactie te geven op het voorontwerp inpassingsplan.

Van de volgende (bestuurs)organen is een reactie ontvangen op het voorontwerp inpassingsplan:

- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- Het college en de raad van de gemeente Zuidhorn;
- Het college en de raad van de gemeente Loppersum;
- Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen;
- De raad van de gemeente Bedum;
- Het college en de raad van de gemeente Winsum.

In deze Nota van Antwoord Vooroverlegreacties zijn de ingekomen (vooroverleg)reacties samengevat en voorzien van commentaar.

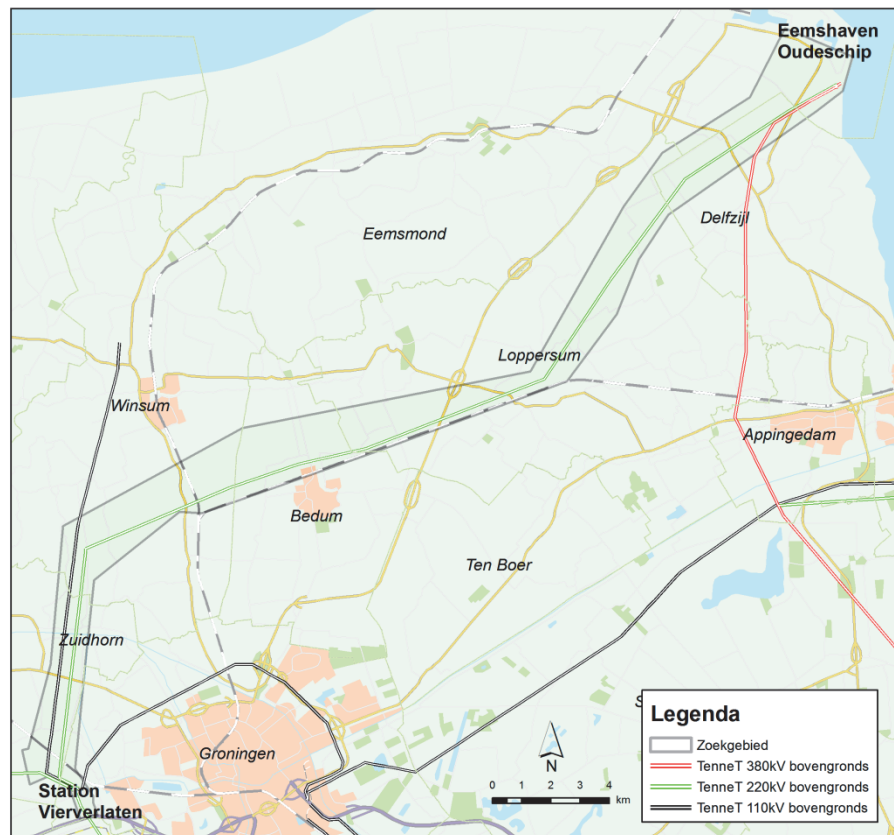
Reactie	Antwoord
1. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (brief d.d. 27 januari 2016)	
a. Het inpassingsplan, MER en het Landschapsplan geven de RCE geen aanleiding tot het plaatsen van opmerkingen ten aanzien van de belangen landschap en cultuurhistorie.	Er wordt kennis genomen van deze reactie.
<p>b. Middels artikel 16.1 Archeologie van de planregels worden ook de archeologische waarden afdoende geborgd. In het Archeologieplan dat als bijlage 3 bij dit artikel 16.1 is opgenomen, is op adequate wijze beschreven hoe bij de plaatsing van de mastvoeten met archeologie omgegaan dient te worden. De RCE wil meegeven dat wanneer zich dit voordoet de RCE een voorkeur heeft voor het op één locatie uitgebreider veldonderzoek doen dan op meerdere locaties beperkte onderzoekjes. Uiteraard is dit verder aan B&W om hier nader uitwerking aan te geven.</p> <p>De RCE benadrukt de afspraak dat TenneT de RCE zal informeren wanneer ter hoogte van "Wierde de Weer" archeologisch onderzoek zal plaatsvinden.</p>	<p>Er wordt kennis genomen van deze reactie.</p> <p>Ten aanzien van Wierde de Weer spelen twee zaken. Uit het Landschapsplan blijkt dat in overleg met omwonenden er ruimtelijke maatregelen genomen zullen worden om de lokale kenmerken te versterken. De RCE wordt uitgenodigd bij de werksessies die hiervoor worden gehouden. Met betrekking tot het archeologische onderzoek ter plaatse van Wierde de Weer blijkt uit het Archeologieplan dat er eerst karterend onderzoek gedaan zal worden door de aannemer. Als hieruit blijkt dat er nader veldonderzoek gedaan moet worden, dan zal de ontgraving van de fundering van de mastvoet onder archeologisch toezicht worden uitgevoerd. Zodra karterend onderzoek nabij de Wierde is uitgevoerd, zal er contact met de RCE worden opgenomen.</p>
2. College en raad van de gemeente Zuidhorn (brief d.d. 28 januari 2016)	
a. Verzoek is de passage "het voormalige als" in paragraaf 3.3.7. van de toelichting waar het gaat over het Nationaal Landschap Middag-	De Nationale Landschappen zijn geen onderdeel meer van het nationaal beleid zoals dat op dit moment is vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en

<p>Humsterland te schrappen aangezien in het provinciaal beleid nog steeds wordt gesproken over het Nationaal Landschap Middag Humsterland en ook de gemeente waarde hecht aan deze titel in haar lokale beleid.</p>	<p>Ruimte. De titel 'Nationaal Landschap' is in de praktijk echter nog steeds verbonden aan het gebied Middag-Humsterland en het beleid van de provincie en gemeente is gericht op het behouden van de landschappelijke openheid, de onregelmatige blokverkaveling, karakteristieke laagtes, het reliëf van wierden, dijken en natuurlijke laagtes en het beloop en het profiel van de wegen. In de omgevingsvisie van de provincie (artikel 15.5.1) wordt nog steeds de titel 'Nationaal Landschap' gebruikt. Het MER en het inpassingsplan zullen daarom zodanig worden aangepast dat niet meer wordt gesproken over "voormalig".</p>
<p>b. Aan de beschrijving van het landschap en de cultuurhistorie zoals opgenomen in paragraaf 4.6. dient ook de natuurlijke laagten (reliëf) te worden toegevoegd. Deze laagten zijn een relict uit de tijd dat de zee nog vrij spel had in het gebied en is onderdeel van de cultuurhistorische waarde van het landschap.</p>	<p>Dit is inmiddels toegevoegd.</p>
<p>c. De formele begrenzing van het Nationaal Landschap Middag Humsterland is opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening en komt niet overeen met de begrenzing zoals aangegeven in figuur 21 en de relevante kaartjes in het MER.</p>	<p>Bij het opstellen van het MER bleek dat er verschillende begrenzingen zijn van het Nationaal Landschap Middag Humsterland. Daarom is in eerste instantie in het MER en figuur 21 van de toelichting van het inpassingsplan gekozen voor een figuratieve intekening. Naar aanleiding van de reactie van de gemeente zijn de kaartjes in het MER en figuur 21 in de toelichting van het inpassingsplan in overeenstemming gebracht met kaart 7 uit de Omgevingsvisieverordening provincie Groningen 2016.</p>
<p>d. De juridische verankering van de onderliggende bestemmingsplannen ontbreekt door het ontbreken van de juiste bijlage. Het tracé zoals vastgelegd in het inpassingsplan doorkruist een aantal bestemmingen en aanduidingen die daardoor niet zijn vertaald naar het inpassingsplan. Effect van deze doorsnijding is dat aan weerszijden van het plangebied van het inpassingsplan een ander planologisch regiem gaat gelden. Dit komt de handhaafbaarheid van de regels niet ten goede en geeft risico van onherstelbare schade aan het landschap.</p>	<p>In artikel 3.28 lid 3 van de Wro is opgenomen dat bij inpassingsplan kan worden bepaald in hoeverre bestemmingsplannen binnen het plangebied van het inpassingsplan hun werking behouden. Echter, voor zover de werking niet bij inpassingsplan is geregeld, wordt het inpassingsplan geacht deel uit te maken van het bestemmingsplan of de bestemmingsplannen waarop het betrekking heeft. Welke bestemmingsplannen dat zijn, is opgenomen in bijlage 2 van de toelichting. Hoewel dus niet noodzakelijk, is voor de volledigheid inmiddels in artikel 16.3 van de regels de verhouding van het inpassingsplan tot de vigerende bestemmingsplannen opgenomen.</p>
<p>e. De volgende bestemmingen die voorkomen in het bestemmingsplan Buitengebied zijn niet goed geregeld in het inpassingsplan:</p>	<p>Er is geen noodzaak tot het regelen van deze bestemmingen en aanduidingen in het inpassingsplan. Met dit inpassingsplan wordt namelijk (met name) een</p>

<ul style="list-style-type: none"> • De bestemming 'Water' ter plaatse van waterloop De Lindt; • De aanduiding 'reliëf' ter plaatse van de natuurlijke laagte gelegen in de Nijlandsterpolder; • De bestemming 'water-karakteristieke sloot' 4x en 'water-karakteristieke sloot met wijzigingsbevoegdheid' 1x ter plaatse belangrijke historische sloten die medebepalend zijn voor de oorspronkelijke onregelmatige blokverkaveling; • De bestemming 'Water' die geldt voor het Van Starckenborghkanaal. Verzoek is deze op passende wijze te verwerken in het inpassingsplan. 	<p>dubbelbestemming voor de nieuwe 380 kV-verbinding toegevoegd aan de al bestaande bestemmingen in het gemeentelijke bestemmingsplan. De onderliggende bestemmingen en aanduidingen zoals genoemd door de gemeente worden dus niet wegbestemd. Er is sprake van een rangorde tussen de dubbelbestemmingen voor de nieuwe 380 kV-verbinding en de onderliggende bestemmingen: een dubbelbestemming heeft voorrang boven de onderliggende bestemming. Het waarborgen van belangen met behulp van een dubbelbestemming leidt tot bijzondere of extra regels of noodzaakt tot een nadere afweging van belangen.</p> <p>Op een aantal plaatsen zijn enkelbestemmingen opgenomen in het inpassingsplan. Alleen daar worden de bestemmingen uit het gemeentelijke bestemmingsplan wegbestemd. Binnen de plangrenzen van het bestemmingsplan 'Buitengebied Zuidhorn' komen deze enkelbestemmingen niet in het inpassingsplan voor.</p>
<p>f. De gemeente maakt zich zorgen over de feitelijke uitvoering van het project en dan met name over de transportstromen die gemoeid zijn met de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding en de verwijdering van de bestaande verbindingen. De gemeente vindt het van groot belang dat géén extra transportstromen ten behoeve van het project worden afgewikkeld via de provinciale weg door de kern Aduard aangezien deze kern in de huidige situatie al te duchten heeft van de verkeersafwikkeling. Verzoek is met dit aspect rekening te houden bij de aanbesteding van het project en daarover vooraf met de gemeente in overleg te treden.</p>	<p>Tijdens de realisatiefase kan hinder optreden als gevolg van de bouwwerkzaamheden en het bouwverkeer. Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld transport, heien, rijden met shovels en bronbemaling. Dit is in paragraaf 6.4. van het inpassingsplan vanuit een worst-case-scenario in beeld gebracht. Daarbij is uitgegaan van de normen die gelden conform:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de Circulaire bouwlawaai; • het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Activiteitenbesluit); • de Handreiking industrielawaai en vergunningverlening (HILV); • de Circulaire 'Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting; beoordeling in het kader van de vergunningverlening op basis van de Wet milieubeheer'. <p>De werkzaamheden kunnen tijdelijk enige hinder veroorzaken in de vorm van geluidoverlast, trillingen en verslechtering van de luchtkwaliteit. Binnen een periode van 2 jaar vinden er verspreid (met enkele weken/maanden ertussen) werkzaamheden plaats met verschillende werkintensiteit en daarmee dus ook</p>

	<p>de inzet van zwaarder of lichter materieel. Effectief wordt er bij een mastlocatie niet meer dan 4 maanden gewerkt. Nu het gaat om een tijdelijk effect, wordt deze hinder niet onaanvaardbaar geacht.</p> <p>Er is ambtelijk overleg met de gemeente geweest over de bouwroutes. Er is gesproken over het mijden van kernen en schoolfietsroutes. Mede op basis hiervan zijn ook de locaties van de bouwwegen ontwikkeld. In het kader van de aanbesteding wordt de aannemer gevraagd een verkeerscirculatieplan op te stellen. Uitgangspunt daarbij is dat voor het zware bouwverkeer gebruik wordt gemaakt van de route Friesestraatweg – Albert Harkemaweg (langs het Aduarderdiep).</p> <p>Bij de uitvoering van de werkzaamheden zal in overleg met de gemeente, eigenaren en andere betrokkenen daar waar nodig zoveel als mogelijk gebruik gemaakt worden van die werkmethoden, materieel en materialen welke leiden tot de minste overlast.</p>
<p>g. De gemeente heeft er vertrouwen in dat de nieuwe 380 kV-verbinding en de rondweg met nieuwe brug bij Aduard en het buurtschap Nieuwklap elkaar qua eindresultaat niet frustreren. De gemeente maakt zich echter wel zorgen dat beide projecten in elkaars vaarwater zitten in de uitvoeringsfase. Dit vraagt veel van de omgeving. Verzoek is over de uitvoeringsfase afstemming te zoeken met de provincie Groningen, die het project rondweg uitvoert, en de gemeente te betrekken bij de uitvoeringsfase om te zoeken naar de best mogelijke oplossingen om overlast voor het dorp Aduard en omgeving te voorkomen. Ook wordt aandacht gevraagd voor duidelijke communicatie naar aan- en omwonenden gedurende de uitvoering van het project.</p>	<p>Bij de keuze voor het tracé van de nieuwe 380 kV-verbinding is rekening gehouden met de rondweg bij Aduard. Er vindt op ambtelijk niveau regelmatig afstemming plaats met de provincie en de gemeente Zuidhorn over deze rondweg. Deze afstemming zal worden voortgezet richting uitvoering. Bij de uitvoering van de werkzaamheden zal in overleg met de gemeente, eigenaren en andere betrokkenen daar waar nodig zoveel als mogelijk gebruik gemaakt worden van die werkmethoden, materieel en materialen welke leiden tot de minste overlast.</p>

<p>h. Verzoek is om - voordat definitieve besluitvorming plaatsvindt – een extra afweging te maken met de meest recente technische mogelijkheden voor de aanleg van een ondergrondse en/of omgeleide verbinding door of om Middag Humsterland.</p>	<p><u>Zoekgebied alternatieven</u></p> <p>Vertrekpunt voor het zoekgebied voor de nieuwe 380 kV-verbinding was de globale ruimtereservering zoals opgenomen in het SEV III. In onderstaande figuur is het zoekgebied met het verbindingsalternatief langs de bestaande 220 kV-verbinding weergegeven zoals opgenomen in de Startnotitie m.e.r. en de richtlijnen. Binnen dit zoekgebied zijn een aantal alternatieven benoemd en onderzocht.</p> <p>De nieuwe 380 kV-verbinding tussen Eemshaven en Vierverlaten vervangt de huidige 220 kV-verbinding. Om conform het uitgangspunt van SEV III nieuwe doorsnijdingen van het landschap zo veel als mogelijk te voorkomen, verdient het de voorkeur de nieuwe 380 kV-verbinding zo dicht mogelijk te bouwen bij de bestaande doorsnijding van het landschap: de bestaande 220 kV-verbinding. Omdat de huidige 220 kV-verbinding er al tientallen jaren staat, is de ruimte daaromheen bovendien relatief weinig bebouwd, waardoor er ruimtelijk veel mogelijkheden zijn om de verbinding in een zone langs het bestaande tracé aan te leggen. Andere bovengrondse tracés die Middag Humsterland ontwijken zijn niet realistisch gebleken vanwege de ligging van woongebieden en een grotere dichtheid van woningen en lintbebouwingen in het buitengebied. Een route meer noordelijk of zuidelijk zorgt voor veel meer woningen in de nabijheid van de nieuwe verbinding en binnen de magneetveldzone. Daarom is daar niet naar bovengrondse tracéalternatieven gezocht.</p>
--	--

Ondergronds

De Minister van EZ heeft in het Algemeen Overleg tussen Tweede Kamer en de Minister van Economische Zaken op 17 maart 2016¹ aangegeven gehoor te geven aan het verzoek van meerdere gemeenten en de provincie in Groningen om een nadere afweging ten aanzien van ondergrondse mogelijkheden te maken.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 29 023, nr. 206

	<p>In de rapportage "Onderzoek milieueffecten mogelijke ondergrondse varianten Noord-West 380 kV EOS-VVL"² is het gehele tracé van Eemshaven tot Vierverlaten onderzocht op de mogelijke meerwaarde van ondergrondse aanleg. Op basis van een integrale afweging op projectniveau kan in bijzondere gevallen, met name voor kortere trajecten, ondergrondse aanleg worden overwogen, voor zover dit uit oogpunt van leveringszekerheid verantwoord is en als er vanuit specifieke aanleidingen (bijvoorbeeld ruimtelijke beperkingen of doorsnijding van Natura 2000-gebied) een evidente meerwaarde te behalen is. De eerste resultaten van het onderzoek zijn aan de provinciale en gemeentelijke bestuurders gepresenteerd en doorgesproken. Het onderzoek heeft geleid tot twee kansrijke ondergrondse alternatieven die – naast de bovengrondse alternatieven – zijn meegenomen in het MER. Een van deze twee alternatieven ontziet Middag Humsterland.</p> <p>Na beschouwing van alle realistische alternatieven concludeert de Minister van Economische Zaken in zijn brief van 21 december 2017 aan de Tweede Kamer dat de meerwaarde van gedeeltelijke ondergrondse aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding in Groningen op het onderdeel gevoelige bestemmingen gering is. Op ecologie en landschap is de meerwaarde substantiëler. Omdat de effecten van een bovengrondse verbinding op ecologie ook op een andere wijze gemitigeerd kunnen worden, vindt de Minister de forse meerkosten van ondergrondse aanleg niet opwegen tegen de maatschappelijke meerwaarde die dit oplevert. Deze conclusie voor de Minister aanleiding om het in het voorontwerp inpassingsplan opgenomen voorkeursalternatief te herbevestigen. De Minister koppelt daar wel een stevig pakket aan compenserende maatregelen aan om de effecten op ecologie zoveel als redelijkerwijs mogelijk te mitigeren. Daarnaast zet hij in op versterking van de landschappelijke structuur in het gebied op een passende wijze zodat een</p>
--	--

² TenneT, 7 december 2016, projectnummer 000.144.21

	<p>nieuw evenwicht in het landschap ontstaat.</p> <p>Gelet op het bovenstaande hebben de Ministers van EZ en IenM besloten dat de nieuwe 380 kV-verbinding bovengronds in wisselstroom wordt uitgevoerd en dit aldus in het onderhavige plan opgenomen.</p>
i. Verzoek is dat TenneT samen met de gemeente in overleg treedt met dorpsbelangen Aduard en vooraf eisen ten aanzien van de logistiek worden bepaald.	Zie de beantwoording onder 2f.
3. College en raad van de gemeente Loppersum (brief d.d. 8 februari 2016)	
a. Het inpassingsplan voldoet aan de voorwaarden die de gemeente heeft gesteld aan het verlenen van medewerking. De gemeente stemt in met het inpassingsplan. Het inpassingsplan geeft de gemeente geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.	Er wordt kennis genomen van deze reactie.
4. Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen (brief d.d. 10 februari 2016)	
a. De provincie onderkent het belang van de realisatie van de nieuwe 380 kV-verbinding. De realisatie dient op een zorgvuldige manier ruimtelijk te worden ingepast en mag niet leiden tot verlies van natuur-, landschaps- en gebruikswaarden.	<p>De nieuwe, 4-circuits 380 kV-verbinding is een optimalisatie van het tracé van de bestaande 220 kV-verbinding aangezien er per saldo een aanzienlijk aantal woningen minder in de 0,4 microteslazone van een hoogspanningsverbinding komen te liggen. Met de realisatie van de nieuwe, deels gecombineerde (110/)380 kV-verbinding komen de bestaande 110 kV-verbinding vanaf Brillerij tot aan Vierverlaten én de 220 kV-verbinding vanaf Eemshaven tot aan Vierverlaten te vervallen. Er is derhalve geen sprake van een nieuwe doorsnijding van het landschap. In totaal neemt het aantal bovengrondse kilometers hoogspanningsverbindingen met circa 10km af. De nieuwe verbinding leidt niet tot een onaanvaardbare situatie; de aanleg en de ingebruikname van de nieuwe verbinding staat een goede ruimtelijke ordening niet in de weg. De effecten van de nieuwe 380 kV-verbinding staan beschreven in de toelichting van het inpassingsplan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • in paragraaf 6.6. de effecten op de landschapswaarden;

	<ul style="list-style-type: none"> • in paragraaf 6.9. de effecten op de natuurwaarden; • in paragraaf 6.10 de effecten op de gebruikswaarden. <p>Er is dus geen sprake is van een nieuwe doorsnijding van het landschap maar van een optimalisatie van het tracé van de bestaande 220 kV-verbinding. Daarnaast worden er compenserende maatregelen vastgelegd in het Compensatieplan zodat het verlies aan natuurwaarden wordt opgeheven. Ook worden er effectbeperkende maatregelen opgenomen in het Landschapsplan zodat er sprake is van een goede landschappelijke inpassing van de nieuwe 380 kV-verbinding en de landschappelijke structuur in het gebied wordt versterkt waardoor er een nieuw evenwicht in het landschap ontstaat.</p> <p>Het Compensatieplan en het Landschapsplan zijn in het inpassingsplan juridisch verankerd. Het opstellen van het Compensatieplan en Landschapsplan is gebeurd in overleg met de provincie. Voor het Compensatieplan is aangehaakt op de spelregels EHS. Deze zijn door het ministerie van EZ ook van toepassing verklaard op provinciaal begrensde gebieden. Daarbij wordt rekening gehouden met versnippering en wordt gesaldeerd. In het Landschapsplan worden daarnaast lokaal maatregelen getroffen om de ruimtelijke kwaliteit van bestaande landschapselementen te versterken.</p>
<p>b. De provincie stelt voor om bij de realisatie van de nieuwe 380 kV-verbinding zoveel mogelijk het principe 'werk met werk maken' toe te passen, en zo gezamenlijk meerwaarde in het gebied te creëren en de overlast voor burgers en agrariërs te reduceren. Dit lijkt relevant bij de omlegging van de provinciale weg bij Aduard en het daarbij behorende kunstwerk over het Van Starckenborchkanaal.</p>	<p>Er zijn weinig projecten in Groningen die gelijktijdig in uitvoering zijn met de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding. Mogelijk vindt de aanleg van de rondweg Aduard met de brug over het Van Starckenborchkanaal wel gelijktijdig plaats met de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding. Er is overleg met de provincie over de uitvoering (zie ook de beantwoording onder 2f en 2g) van de nieuwe 380 kV-verbinding mede in relatie tot de rondweg Aduard. Mogelijk wordt bij de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding gebruik gemaakt van de bouwweg en/of tijdelijke losplaats van de provincie voor de aanleg van de rondweg Aduard.</p>
<p>c. Het Landschapsplan stelt dat er over de invulling van</p>	<p>Het Landschapsplan was nog in wording op het moment van vooroverleg. Op</p>

<p>landschapselementen op verschillende plekken overleg met bewoners en gemeenten zal plaatsvinden. De provincie vindt het belangrijk dat de te nemen maatregelen zoveel mogelijk onderdeel van het Landschapsplan vormen en de uitvoering ervan in de planregels geborgd wordt. In dit verband wijst de provincie nadrukkelijk op het realiseren van een goede landschappelijke inpassing bij Klein Wetsinge.</p>	<p>basis van onder andere overleg met omwonenden en gemeenten zijn de maatregelen – ook bij Klein Wetsinge - nader uitgewerkt en vastgelegd in het Landschapsplan. Het Landschapsplan is als een bijlage bij de planregels aan het inpassingsplan toegevoegd en is op basis van artikel 14.1 onder b. juridisch bindend.</p>
<p>d. Het voorontwerp stelt dat er geen compensatie van landschapswaarden noodzakelijk is, aangezien de nieuwe hoogspanningsverbinding twee bestaande verbindingen vervangt. De provincie ziet echter wel redenen voor compensatiemaatregelen op het gebied van landschap en cultuurhistorische kwaliteit aangezien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding en de afbraak van de bestaande verbindingen een langdurige landschappelijke verstoring van het gebied met zich meebrengt, en; • de nieuwe 380 kV-verbinding ten opzichte van de bestaande verbindingen een grotere dichtheid aan draden in het landschap met zich meebrengt die als een doorsnijding van het landschap wordt beleefd. <p>De provincie is van mening dat compensatie van de aantasting van het landschap in de vorm van versterking van de belevingswaarde van het gebied met investeringen in projecten op het gebied van landschap en cultuurhistorie op zijn plaats is en het maatschappelijk draagvlak zal vergroten. Een overzicht van potentiële projecten wordt u ten behoeve van ambtelijk overleg separaat toegezonden.</p>	<p>In paragraaf 6.6. van de toelichting van het inpassingsplan is beschreven dat de nieuwe 380 kV-verbinding qua tracering aansluit bij de bestaande 220 kV-verbinding. Deze bestaande verbinding wordt geamoveerd. Daardoor leidt de nieuwe 380 kV-verbinding op tracéniveau niet tot een wijziging van het landschappelijke hoofdpatroon. De nieuwe 380 kV-verbinding heeft echter door zijn omvang een grotere zichtbaarheid in het open landschap dat van invloed is op de gebiedskarakteristiek. Bovendien is er sprake van meer richtingsverandering ten opzichte van de bestaande 220 kV-verbinding in een authentiek en gaaf landschap. Er is geen sprake van fysieke aantasting van lokale elementen zoals monumenten. Met het oog op de visuele verstoring van specifieke elementen en hun samenhang vragen een aantal monumenten specifieke aandacht, namelijk Wierde de Weer en Klein Wetsinge. Hiervoor zijn in het landschapsplan inpassingsmaatregelen opgenomen. Door landschappelijke inpassing worden de effecten op het landschap beperkt en bij de positionering van de mastvoeten wordt rekening gehouden met de lokale elementen. Er treden geen onaanvaardbare landschappelijke effecten op door de realisatie van de nieuwe 380 kV-verbinding. Dit geldt eveneens voor effecten op cultuurhistorische waarden.</p> <p>De Minister van Economische Zaken realiseert zich dat het landschap sterk verbonden is met hoe omwonenden hun omgeving ervaren. Daarom zet de Minister in zijn brief van 21 december 2017 aan de Tweede Kamer in op versterking van de landschappelijke structuur in het gebied op een passende wijze zodat een nieuw evenwicht in het landschap ontstaat. In dat kader is beoordeeld of de potentiële projecten een duidelijke projectrelatie hebben met</p>

	<p>de nieuwe 380 kV-verbinding en dus bijdragen aan een goede landschappelijke inpassing van de nieuwe 380 kV-verbinding. Vervolgens zijn de projecten als maatregelen uitgewerkt met omwonenden, provincie, gemeenten en TenneT en opgenomen in het Landschapsplan.</p>
<p>e. In het voorontwerp ontbreken nog de uitgangspunten voor de natuurcompensatie. De provincie hecht grote waarde aan het behoud van de geschiktheid van het weidevogelgebied dat door de nieuwe 380 kV-verbinding wordt doorsneden en zijn beslag heeft gekregen in de in voorbereiding zijnde provinciale omgevingsvisie en –verordening. Om achteruitgang van de stand van de weidevogels te voorkomen is de uitvoering van de natuurcompensatie vereist vóórdat de werkzaamheden aan de nieuwe 380 kV-verbinding beginnen.</p>	<p>In de Omgevingsverordening provincie Groningen zijn - naast het Nationaal NatuurNetwerk - ook de weide- en akkernatuurgebieden zoals opgenomen in het POP aangewezen als beschermde natuur in de vorm van leefgebieden voor weidevogels. Een ruimtelijke ontwikkeling dient daarbij inzicht te bieden in de maatregelen die nodig zijn om de mogelijke schade aan de waarde van het leefgebied voor weidevogels te voorkomen en restschade elders te compenseren, indien de ontwikkeling in significante mate afbreuk kan doen aan de waarden van deze leefgebieden voor weidevogels. Dit is beschreven in paragraaf 3.2.2. van de toelichting van het inpassingsplan.</p> <p>Zoals in paragraaf 6.9.1. van de toelichting van het inpassingsplan is aangegeven, ligt het in de rede om rekening te houden met het vigerende provinciale beleid. Daarbij wordt opgemerkt dat er formeel geen juridische plicht is tot toetsing van het project aan het beleidskader van de provincie voor wat betreft de leefgebieden weidevogels buiten het NNN. Uit een belangenafweging door de Minister kan echter wel volgen dat leefgebieden voor weidevogels nodig of wenselijk worden geacht en kan worden besloten om aansluiting te zoeken bij provinciaal beleid ter bescherming van deze leefgebieden. In dit geval is besloten hiertoe over te gaan. Op deze wijze wordt het provinciale natuurbeleid op een goede wijze betrokken in de belangenafweging die ten grondslag ligt aan het inpassingsplan.</p> <p>In paragraaf 6.9.3. van de toelichting van het voorontwerp-inpassingsplan is nog aangegeven dat er een compensatieopgave ligt die wordt uitgewerkt. In het ontwerp-inpassingsplan is inmiddels vorm gegeven aan de compensatieopgave en de maatregelen die hieruit voortvloeien. De maatregelen zijn opgenomen in het Compensatieplan. Het Compensatieplan is</p>

	<p>als een bijlage bij de planregels aan het inpassingsplan toegevoegd en is op basis daarvan juridisch bindend.</p> <p>Op één locatie zijn de gevolgen op weidevogels groot en dienen compenserende maatregelen voorafgaand aan de realisatie van de nieuwe 380 kV-verbinding uitgevoerd te worden. Dat betreft het weidevogelgebied Winsummermeeden. In de uitvoeringsplanning is er rekening mee gehouden dat eerst nieuwe gebieden ingericht moeten zijn voor de weidevogels in het gebied Winsummermeeden. Voor het overige is in de planregels een termijn van 5 jaar aangehouden maar worden de maatregelen zo spoedig mogelijk uitgevoerd. De uitvoering van het Compensatieplan is overigens de verantwoording van de provincie.</p>
f. Het is de wens van Provinciale Staten om de lijnen in het hele tracé te voorzien van zogenaamde varkenskrullen.	Het gebruik van draadmarkeringen in de vorm van varkenskrullen in de weidevogelgebieden om de effecten op vogels verder te verminderen is onderdeel van het project (zie artikel 11.2 sub a onder 4 van de planregels). Buiten deze gebieden is er geen noodzaak tot het ophangen van varkenskrullen.
g. Er zijn afspraken gemaakt over de relatie tussen de nieuwe 380 KV-verbinding en de plannen voor windenergie (plaatsen windturbines). De provincie gaat er van uit dat deze afspraken worden verwerkt in het plan.	Het vastleggen van privaatrechtelijke afspraken tussen TenneT en de provincie over het plaatsen van windturbines buiten het plangebied van het inpassingsplan valt niet onder de bevoegdheid van de Ministers van EZ en IenM. Bij de keuze voor het tracé van de nieuwe 380 kV-verbinding is echter rekening gehouden met de plaats van bestaande en toekomstige windturbines. Het tracé van de nieuwe 380 kV-verbinding is vastgelegd in het inpassingsplan.
h. De provincie vindt dat er een zorgvuldige en transparante afweging in het plan dient te worden opgenomen waaronder ondergrondse aanleg netto toegevoegde waarde kan bieden en hoe deze informatie is betrokken bij de tracékeuze, met name in het kwetsbare gebied van Middag-Humsterland bij het Reitdiep.	Zie de beantwoording onder 2h.
i. De provincie doet een tekstvoorstel voor de beschrijving van de Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl als opgenomen in paragraaf 3.2.3.	Uiteindelijk is de beschrijving van de Structuurvisie Eemsmond – Delfzijl weggelaten uit de toelichting van het inpassingsplan. De Ministers gaan ervan

<p>van de toelichting van het inpassingsplan.</p>	<p>uit dat de recent vastgestelde Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van de provincie Groningen de (hoofd)lijnen weergeven ten aanzien van het beleid van de provincie Groningen ten aanzien van de ruimtelijke ordening. Uiteraard heeft ambtelijk afstemming plaatsgevonden van de plannen ten aanzien van het gebied Eemsmond – Delfzijl en de ontwikkeling van de nieuwe 380 kv-verbinding.</p>
<p>j. Er ontbreekt een toelichting waarom ervoor gekozen is bij Vierverlaten eigenlijk een heel nieuw station aan te leggen.</p>	<p>Bij transformatorstation Vierverlaten dient de stroom van de 380 KV-verbinding getransformeerd te worden naar 220 kV of 110 kV. In de huidige situatie omvat station Vierverlaten alleen 220 / 110 kV-transformatoren. Om de stroom vanaf de nieuwe 380 kV-verbinding verder te kunnen transporteren over / naar het bestaande net, dient station Vierverlaten uitgebreid te worden met 380 / 220 kV transformatoren. Met het inpassingsplan wordt de uitbreiding van het station Vierverlaten mogelijk gemaakt, waarbinnen zes 380 / 220 kV transformatoren worden geplaatst. De uitbreiding van het station is noodzakelijk voor het beoogde functioneren van de nieuwe 380 kV-verbinding. Zonder deze stationsuitbreiding wordt het beoogde doel van het project niet bereikt. Dit is beschreven in paragraaf 2.3.2 van de toelichting van het inpassingsplan.</p>
<p>k. Een punt van overweging is om het nieuwe station zuidelijker aan te leggen, zodat er een bundeling met het bestaande station ontstaat en de afstand tot de nieuwe weg groter wordt.</p>	<p>Zoals in paragraaf 2.3.2. van de toelichting van het inpassingsplan is beschreven, wordt de uitbreiding van het station verbonden met het bestaande station Vierverlaten. De aansluiting tussen het oude en nieuwe deel van het station moet zo kort en recht mogelijk zijn en er mogen er geen scherpe hoeken in de tussenliggende verbindingen zitten. De redenen hiervoor hangen samen met techniek (beheer en onderhoud), veiligheid en ruimtebeslag. De noordzijde van het station is de enige kant die aan deze eisen voldoet. Bovendien is hier genoeg ruimte om het 380 kV/220 kV-station te realiseren. Deze locatie is ook in overleg met de gemeente bepaald. Er is voldoende afstand tot de toekomstige nieuwe weg.</p>
<p>l. In het plan ontbreekt de toetsing door de Commissie m.e.r. De provincie wacht deze toets af om te bepalen of er aanleiding is op het ontwerp te reageren.</p>	<p>Toetsing door de Commissie m.e.r. vindt plaats parallel aan de ter visie legging van het ontwerp-inpassingsplan (artikel 7.12 van de Wet milieubeheer).</p>

<p>m. Bij de kruising van de nieuwe 380 kV-verbinding met de spoorlijn Groningen-Leeuwarden is aan de orde dat, bij eventuele toekomstige elektrificatie van de spoorverbinding, de hoogte van de lijnen van de 380 kV-verbinding een belemmering vormt. Verzoek is om de hogere plaatsing van de lijnen in het plan op te nemen.</p>	<p>De standaard Wintrackmasten hebben een hoogte van ongeveer 60 meter. Naast de standaardmasten worden op enkele locaties ook verhoogde masten toegepast. Dit is het geval bij de kruising van de nieuwe 380 kV-verbinding met de spoorlijn Groningen-Leeuwarden waar op basis van dit verzoek is besloten een mast toe te passen met een hoogte van 70 meter om de oversteek veilig te maken en daarnaast verdubbeling en elektrificatie van de spoorlijn mogelijk te maken. Dit is beschreven in paragraaf 5.5.2. van de toelichting van het inpassingsplan. Op de verbeelding is ter plaatse dan ook een maximale bouwhoogte opgenomen van 70 meter.</p>
<p>n. In het Landschapsplan wordt gesproken over Nieuw Wetsinge. Dit moet zijn Klein Wetsinge.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>o. Kaart 21 met het landschappelijk hoofdpatroon leidt tot verwarring omdat het een combinatie van soms vrij gedetailleerde feitelijke informatie en daarnaast beleidsaanduidingen bevat. Een kaart met een landschapshoofdstructuur verdient aanbeveling.</p>	<p>Deze kaart heeft als doel een samenvatting te geven van het landschappelijk hoofdpatroon. In hoofdstuk 13 van deel B van het MER wordt in detail ingegaan op alle relevante kenmerken.</p>
<p>p. Er zijn geen concrete initiatieven voor de realisatie van een glastuinbouwgebied. Verzoek is paragraaf 4.2.1. hierop aan te passen.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>5. Raad van de gemeente Bedum (brief van het college d.d. 24 februari 2016)</p>	
<p>a. De raad is van mening dat een ondergrondse aanleg in het gebied ten noorden en westen van Bedum (Westerdijkshom) – een relatief gaaf Gronings meeden- en wierdengebied – de voorkeur verdient maar ook dat de meest recente technische mogelijkheden voor de aanleg van een ondergrondse 380 kV-verbinding langs Bedum/Westerdijkshom onvoldoende zijn verkend. De raad vindt nader onderzoek naar de mogelijkheid van de aanleg van een ondergrondse 380 kV-verbinding derhalve noodzakelijk.</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2h.</p>
<p>6. Het college en de raad van de gemeente Winsum (brief d.d. 25 februari 2016)</p>	
<p>a. De gemeente heeft de voorkeur voor het ondergronds aanleggen van de nieuwe 380 kV-verbinding. Met name de smalle passage bij</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2h. Met de ondergrondse aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding worden archeologische bodemschatten overigens meer</p>

<p>Sauwerd en Klein Wetsinge vraagt om zorgvuldige bestudering waarbij ondergrondse aanleg middels een gestuurde boring de voorkeur heeft. Ook het kwetsbare Reitdiepgebied en het nationaal landschap Middag-Humsterland kunnen naar de mening van de gemeente de grote impact van de voorgestelde bovengrondse aanleg niet aan. Dit omdat de gebieden veel van hun kwaliteit zullen verliezen gezien de middeleeuwse verkavelingspatronen en de archeologische bodemschatten.</p>	<p>verstoord dan bij bovengrondse aanleg.</p>
<p>b. Verzoek is de passage "het voormalige als" in paragraaf 3.3.7. van de toelichting waar het gaat over het Nationaal Landschap Middag-Humsterland te schrappen aangezien de term Nationaal Landschap blijft bestaan.</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2a.</p>
<p>c. Aan de beschrijving van het landschap en de cultuurhistorie zoals opgenomen in paragraaf 4.6. dient ook de natuurlijke laagten (reliëf) te worden toegevoegd. Deze laagten zijn een relict uit de tijd dat de zee nog vrij spel had in het gebied en is onderdeel van de cultuurhistorische waarde van het landschap.</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2b.</p>
<p>d. De formele begrenzing van het Nationaal Landschap Middag Humsterland is opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening en komt niet overeen met de begrenzing zoals aangegeven in figuur 21 en de relevante kaartjes in het MER.</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2c.</p>
<p>e. De juridische verankering van de onderliggende bestemmingsplannen ontbreekt door het ontbreken van de juiste bijlage. Zoals het inpassingsplan nu is vormgegeven valt het volledig over alle bestemmingsplannen heen, waardoor er binnen de plancontour van het inpassingsplan alléén nog het inpassingsplan zelf van kracht is. Met alle ongewenste gevolgen van dien. De gemeente vraagt om te zorgen voor een correcte juridische verankering en een koppeling tussen het inpassingsplan en het bestemmingsplan Buitengebied Winsum.</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2d.</p>
<p>f. De gemeente maakt zich zorgen over de feitelijke uitvoering van het project en dan met name over de transportstromen die gemoed zijn</p>	<p>Zie de beantwoording onder 2f.</p>

<p>met de aanleg van de nieuwe 380 kV-verbinding en de verwijdering van de bestaande verbindingen. Een groot aantal wegen in het buitengebied, zoals de Oostumerweg, is vanwege de beperkte breedte niet geschikt voor zwaar gebruik. Ook de kern Garnwerd is hiervoor niet toegerust. Verzoek is om voor en tijdens de uitvoering met de gemeente in contact te blijven over de meest geschikte oplossing.</p>	
<p>g. Op kaartblad 3 van de verbeelding staat bij de verkabeling van de 110 kV-lijn de tekst L-HV2x110, terwijl de dubbelbestemming volgens de legenda wordt aangeduid met L-2xHV110.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>h. De weergegeven begrenzingen van de EHS-gebieden op blz. 49 zijn niet actueel.</p>	<p>De weergegeven figuur op blz. 49 betreft een rechtstreekse uitsnede van de natuurkaart zoals deze is opgenomen in de Omgevingsverordening Provincie Groningen 2009, geconsolideerde versie oktober 2014. De provincie Groningen heeft inmiddels een nieuwe omgevingsverordening vastgesteld. Het voorontwerp inpassingsplan is op basis hiervan aangepast.</p>
<p>i. Uitbreiding van woningbouw in Sauwerd zoals aangegeven op blz. 59 is op die plek niet aan de orde.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>j. Van een nieuwe weg tussen Groningen en Winsum zoals beschreven op blz. 62 is geen sprake meer.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>k. Het Reitdiep is onderdeel van de bestaande mastroute. Dit is een betere beschrijving dan dat het geschikt is voor grotere schepen zoals is beschreven op blz. 63.</p>	<p>Dit is inmiddels aangepast.</p>
<p>l. Waar op blz. 94 wordt gesproken over de belangen van de gemeente en de provincie: graag invoegen dat ook de belangen van de inwoners worden meegenomen.</p>	<p>De betreffende alinea gaat over het vooroverleg met de besturen van betrokken gemeenten en waterschappen en met die diensten van provincie en Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen welke in het plan in het geding zijn</p>
<p>m. Is het recente ijdsansen van de geleiders ook onderdeel van het onderzoek naar het Corona-effect dat wordt beschreven op blz. 106.</p>	<p>Bij neerslag rond het vriespunt (natte sneeuw of ijzel) kan in korte tijd ijsaangroei ontstaan op de bovengrondse hoogspanningslijnen. Harde wind kan er vervolgens voor zorgen dat de ijszetting de vorm krijgt van een vleugelprofiel die gaat draaien. Door het vleugelprofiel komen de draden gemakkelijk in beweging en kunnen ze elkaar raken. Dit fenomeen staat bekend als lijndansen. Een hoogspanningslijn moet juist zo stil mogelijk</p>

	<p>hangen. Als de draden elkaar raken als gevolg van het lijndansen ontstaat kortsluiting. Direct na kortsluiting valt de stroom weg op in ieder geval het deel waar de kortsluiting optreedt. Er staat dan geen hoogspanning meer op draden. Lijndansen tredt maar heel zelden op. Het betreft een extreme en niet frequent voorkomende omstandigheid met een slechts beperkte gevaarstelling.</p> <p>Bij vochtige weersomstandigheden (regen en mist) kan een knetterend geluid optreden door elektrische ontladingen. Dit wordt coronageluid genoemd. Het gaat hierbij dus om de geluidhinder die kan ontstaan door het corona-effect bij vochtige weersomstandigheden. Dit in tegengestelling tot het fenomeen lijndansen dat ziet op het bewegen van de draden ten gevolge van ijsaangroei door vriesweer. Lijndansen is derhalve niet opgenomen in het onderzoek naar corona-geluid.</p>
<p>n. Het geluidsonderzoek van de Zuidring dat wordt beschreven op blz. 108 is volgens de gemeente niet zonder meer van toepassing in deze regio. Er wordt immers gesteld dat het geluid van de geleiders altijd wegvalt tegen het achtergrondgeluid. In deze regio is er nauwelijks achtergrondgeluid dus de gemeente wil dit graag onderzocht en gemotiveerd zien voor de lokale omstandigheden.</p>	<p>Uit het geluidsonderzoek blijkt dat de 380 kV-verbinding Zuidring ruim voldoet aan de door TenneT gestelde geluidseisen van 30 dB(A) bij droge omstandigheden en 45 dB(A) onder natte omstandigheden. Uit het bureauonderzoek van KEMA blijkt dat op 37 meter uit het hart van de lijn het geluidsniveau onder droge weersomstandigheden minder dan 20 dB(A) is en onder natte weersomstandigheden in de meeste gevallen ruim onder de 45 dB(A). Rekening houdend met de tijdelijke aard van de natte weersomstandigheden (8% van de tijd) resulteert het coronageluidniveau in een (etmaal)gemiddelde geluidbelasting uitgedrukt in Lden van ongeveer 41 dB op 37 meter van de as van de lijn. Deze geluidbelasting zal niet leiden tot een onaanvaardbaar leefklimaat. De Afdeling heeft dit bevestigd in haar uitspraak van 24 februari 2016 inzake de nieuwe 380 kV-verbinding Doetinchem-Wesel (zaaknr. 201504697/1/R6).</p>